

כתובות ז

משה שווערד

1. תוספות כתובות דף נו/ב

אין עושין כתובת אשה מטלטלין. והא דאמרינן בפ"ק (לעיל דף ז -) אמר להו אתפסוה מטלטלי כשקבל עליו אחריות אם יאבדו או יזולו:

2. שערים מצויינים בהלכה

אמר להו אתפסוה מטלטלין. פרש"י תנו לה מטלטלין תחת ידה במשכון לשיעבור כתובתה, עד שיכתבו שטר כתובתה כו'. הקשה הר"ן הא אסור קנין בשבת כדאיתא במס' ביצה (יד.) דלמיקני שביתה בשבתא לא, ואפשר מפני מצוה התירן כדאמרינן בגיטין (עז.) תיזיל איהי ותיחוד ותפתח, והא דאמר בירושלמי דצריך להכניס האלמנה מבעוד יום, שלא יהא נקונה קנין בשבת, אלמא אפי' במקום מצוה לא התירו, שאני נישואין דהוא מילתא דפרהסיא טובא, ואפשר דהיו נוהגין המטלטלין מבעוד יום, אלא שלא היה זמן לכתוב הכתובה, עכ"ד. וכן הביא הריטב"א בשם יש שפירשו, המירי מבעוד יום, דקנין בשבת אסור אפי' לדבר מצוה, אלא אם הוא שעת הרחק, אבל הוא פ"י דהכא אינו משכון גמור אלא שתסמוך דעתה בכך, ומובא במג"א (סי' שו ס"ק טו), עיי' היטב. ונראה דהלשון מבעוד יום לאו רוקא, דאפי' בכהשמי"ש מותר דלא גזרו על שכות בכהשמי"ש, משא"כ כתיבת הכתובה דהו"א אסור דאורייתא אסור. וכבית שמואל (אעה"ז

3. פני יהושע מסכת כתובות דף ז עמוד א

בגמרא רבי אמי שרי למיבעל וכו' ואיכא דאמרי ר' זביד גופא בעל בתחלה בשבת. כל הנהו אמוראים בבליים הן וא"כ משמע להדיא דבכל ענין שרי למיבעל אפילו לשאינן בקיאיין והיינו כדפרישית לעיל דרב ושמואל פליגי בהכי ורב שרי אפילו לבבליים ובזה עולה יפה הפסק של הש"ע דלדידן שרי למיבעל בשבת ולא מפליג בין בקיאיין לשאינן בקיאיין והיינו כדפרישית דאע"ג דסתמא דתלמודא משני הכא פקיד ולא עקיר והיינו דחבורי מיחבר אפ"ה שרי דמקלקל בחבורה פטור ובמקום מצוה שרי וכן לענין פתח הו"ל מקלקל ומש"ה שרי רב וקי"ל הלכתא כוותיה באיסורא וכדאיפסקא הלכתא בגמרא מותר לבעול והיינו אפילו לשאינן בקיאיין ועיי' בפרישה (סי' ס"ג) [דרישה סק"א] ובהגהות אשר"י (ס' י' אות ב') הניחו בצ"ע:

4. תוספות מסכת כתובות דף ז עמוד א

מתוך שהותרה לצורך - פירוש לצורך אוכל נפש הותרה נמי שלא לצורך אוכל נפש ובלבד שיהא צורך הנאת היום או צורך קיום מצוה ביו"ט כההיא דהוצאת קטן למולו וספר תורה לקרות בו ולולב לצאת בו (ביצה דף יב.) אבל שלא לצורך היום כלל ושיטת הש"ן לא כמו הוצאת אבנים דמיחייב והאופה מיו"ט לחול לרב חסדא דאמר לוקה (שם דף כא.) משום דלית ליה הואיל ...

5. שערים מצויינים בהלכה

עוד כתבו התוס' דהא דתנן בכיצה (יב:) כמבשל גיד הנשה ביו"ט ואכלו, לבי"ה דאית להו מתוך כו' אינו לוקה, אע"ג דלא חשיב אוכל נפש דהא אסור באכילה, מ"מ צורך היום הוא, כיון דאכיל ליה/ועי' בתוס' ביצה (שם) שכתבו בזה"ל, כיון שהיה בדעתו של זה לאכלו, היינו צורך יו"ט, וכונתו דאחשביה לאכלו, שכי"כ בחי' הרא"ה דכיון שהוא חייב לאכלו ואכלו, שפיר שייך לומר מתוך כו', דלא גרע מדברים שאינן אוכל, והן לצורך נפש מכיון שהוא אכלן. וצ"ע דהרי קי"ל במשנה דיומא (פא.) אכל אוכלין שאינן ראויין פטור, ונראה דגיד הנשה שאני, דהתורה אחשביה, דהרי אמרינן במס' חולין (צב:) עץ הוא והתורה חייבה.

6. שו"ת מנחת שלמה תנינא (ב - ג) סימן ס

כט. עישון ביו"ט

בנוגע לעישון ביום טוב נראה שגם במ"ש הרמב"ם בפ"ד מדיעות "יש מאכלות שהם רעים ביותר עד מאד וראוי לאדם שלא לאוכלן לעולם, כגון הדגים הגדולים המלוחים והישנים" או פולים ועדשים שגם עליהם כתב "שהם מאכלים רעים שאין ראוי לאוכלן לא בימות החמה ולא בימות הגשמים", מכל מקום כמו שמותר להוסיף הרבה מלח או לפלל חריף תוך חבשיל שעומד על האש אע"ג שלגבי כל העולם הוא רק קלקול והפסד, מכל מקום מי שרוצה בכך ונהנה מזה שפיר חשיב ממש אוכל נפש אע"ג שאין זה כלל שוה לכל נפש, והכא נמי בדגים או פולין ועדשים, אע"ג דמסתמא היתה כן גם דעת הרופאים שבזמנו ואפילו הכי שרי, אולם כל זה דוקא באוכלין, משא"כ בעישון דלאו מאכל הוא כלל שפיר צריכים שיהא שוה לכל נפש, וקל וחומר הוא ממליגת עור רך של גדי דכיון שאינו מאכל אלא למפונקים יש סוברים דבעינן דוקא שיהא שוה לכל נפש כמבואר בשו"ע סימן תצ"ט ובמשנ"ב ס"ק ג'.

7. דף על הדף כתובות דף ז עמוד א

בגמ': מוגמר ביו"ט וכו' דבר השוה לכל נפש כו'. בפוסקים דנו לגבי עישון טיטון (- טבק, סיגריות) אי שרי ביום טוב, דלכאורה יש לאסור כיון שאינו שוה לכל נפש ודמי למוגמר דמבואר הכא דמטעם זה אסור ביום טוב.

והביאו מדברי הפני יהושע (שבת דף ל"ט) דעישון ביום טוב יש בו רפואה לחולי מעים, וכל שהוא לצורך רפואה שרי ביום טוב אף שאינו שוה לכל נפש ע"כ. כנגד זה, טוענים רבים, דהרי התברר שלא רק שאין העישון מועיל לבריאות, אלא אדרבה הוא גורם למחלות מרובות ומיקטל קא קטיל.

במור וקציעה (להיעב"ץ) ס' תקי"א כתב דלא דמי למוגמר שאינו אלא לתענוג בעלמא, משא"כ מי שרגיל לעשן והוא מונע את עצמו ומצטער, בזה שרי לכו"ע. והביא שאביו הגאון חכם צבי בתחלה ה' מחמיר שלא לעשן ביום טוב, ואמר לו חסיד גדול ורב מובהק שלא יפה הוא עושה שגורם לו צער ועצב ביום טוב, וכן לא יעשה, וחזר לנהוג בו היתר.

החיד"א בספרו מחזיק ברכה (או"ח ס' ר"י אות י"ג) הביא שלזקינו הרב ר' יצחק בן הבעל חסד לאברהם נתגלה עליו בחלומו מוהר"ר שבתי פולאסטרן זלה"ה שהי' רב בחברון ת"ו, והשביעו בשם השם שיגיד לו מה אומרים בשמים על שתיית הטאב"ק. והשיב לו שהשותה ביום טוב משמתין אותו, ובתשעה באב מקללין אותו, וכן למעלה עשן בחופה, וסימנך עשן בחופה למה (ב"ב ע"ב ע"א).

8. תוספות מסכת כתובות דף ז עמוד א

והלכתא מותר לבעול בתחלה בשבת - ולא חיישינן שמא ישחוט בן עוף ואהא סמכינן למיעבד סעודה בשבת.

9. רמב"ם יד החזקה - הלכות אישות פרק י

(יד) מותר לארס בכל יום חול אפילו בתשעה באב בין ביום בין בלילה אבל אין נושאים נשים לא בערב שבת ולא באחד בשבת גזירה שמא יבוא לידי חילול שבת בתיקון הסעודה שהחתן טרוד בסעודתו ואין צריך לומר שאסור לישא בשבת ואפילו בחולו של מועד אין נושאים נשים כמו שביארנו לפי שאין מערבין שמחה ...

10. שו"ע אבן העזר - סימן סד

(ג) י"א שאין נושאים נשים לא בערב שבת ולא באחד בשבת, גזירה שמא יבא לידי חילול שבת בתיקון הסעודה. ויש מתירין. וכן פשט המנהג לישא נשים בערב שבת, והוא שיטרה בסעודת הנשואין ג' ימים קודם הנשואין. ומקום שאין ב"ד יושבים בו אלא בשני ובחמישי בלבד, בתולה נשאת ביום רביעי, שאם היתה לו טענת בתולים ישכים לב"ד. ...

11. שער הציון סימן ריט

(ז) כ"כ בבה"ט בשם פוסקים ואע"ג שכתב דהראנ"ח חולק [ונמשכו אחריו איזה אחרונים] אעפ"כ נראה דיש להקל וסמך לדבר דהא כל דין דעשרה ילפינן מוירוממוהו בקהל עם א"כ כמו גבי ברכת חתנים דילפינן ג"כ לחד מ"ד מבמקהלות ברכו ה' [עיין כתובות דף ז'] ואפ"ה חתנים מן המנין וכ"ש ברכה זו דקילא דלכמה פוסקים מספר עשרה אינו מעכב כלל דיעבד כדלקמן וכן משמע קצת מסתימת דברי המחבר שכתב בסעיף זה ונהגו לברך אחר קה"ת מפני שיש שם עשרה ולא חילק בין שיש שם עשרה מצומצמים או לא וע"כ דלא איכפת לן כל שיש שם עשרה:

12. ספר בנייהו בן יהודע על כתובות דף ז/ב

מנין לברכת חתנים בעשרה. נ"ל בס"ד טעם לעשרה, לרמוז שהעולם שנברא בעשרה מאמרות הוא קיים על ידי מצות הנישואין, כי לא תהו בראה לשבת יצרה. ועוד נ"ל בס"ד, דהחתן הוא בכלל העשרה, ועם הכלה נעשו י"א כמנין ו"ה שבשם

הו"ה, שהם נשלמים ע"י פריה ורביה הזכר כנגד וא"ו והנקבה כנגד אות ה"א, ואיש ואשתו כבר יש שם י"ה ביניהם, והם רוצים עתה להשלים אותיות ו"ה, ע"י פריה ורביה של זכר ונקבה.

13. ספר כלבו סימן עה
... ברכת אלמון ואלמנה בפ"ה ברוך המעטירכם עטרת שמחה כעטרת בועז בבית לחם אשר ברכו אותו כל קהל ישראל והעדים העידו עליו עדות נאמנה כדכתיב (רות ד, יא) ויאמרו כל העם אשר בשער וגומר ויהי ביתך כבית פריץ וגו' בא"י מצליח איש ואשה, והמנהג עכשיו לברך ז' ברכות אפילו לאלמון שנשא אלמנה, וכן נראה דעת הרמב"ם ז"ל שלא הביא כלל נוסח ברכה זו....

14. תוספות מסכת כתובות דף ז עמוד ב
המזכה לעובר קנה - אע"ג דשמואל גופיה פסיק כרבי יוחנן הסנדלר (לקמן דף נח:): דמקדיש מעשה ידי אשתו המותר חולין דאין אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם וכל שכן לדבר שלא בא לעולם דגרע טפי כדאמרינן בסוף פרק קמא דגיטין (דף יג: ושם) דקאמר אפילו לרבי מאיר דאמר אדם מקנה דבר שלא בא לעולם הני מילי לדבר שבא לעולם אבל לדבר שלא בא לעולם לא אמר **מ"מ שמואל חשיב עובר בא לעולם** אי נמי שמואל אית ליה טפי אדם מקנה לדבר שלא בא לעולם ממה שמקנה דבר שלא בא לעולם וההיא סוגיא דבפרק קמא דגיטין (ג"ז שם) אתיא אליבא דרב הונא וכן מצינו רב נחמן דבהדיא סברתו הפוכה מדרב הונא דרב הונא אית ליה בפירות דקל משבאו לעולם אין יכול לחזור בו וגבי עובר קאמר אף לכשתלד לא קנה ורב נחמן סבר לכשתלד קנה ובפירות דקל קאמר אף משבאו לעולם יכול לחזור בו.

15. רמב"ם יד החזקה - הלכות ברכות פרק ב
(ט) **בבית חתנים מברכין ברכת חתנים** אחר ארבע ברכות אלו בכל סעודה וסעודה שאוכלים שם ואין מברכין ברכה זו לא עבדים ולא קטנים עד כמה מברכין ברכה זו אם היה אלמון שנשא אלמנה מברכין אותה ביום ראשון בלבד ואם בחור שנשא אלמנה או אלמון שנשא בתולה מברכין אותה כל שבעת ימי המשתה:

16. הר"ן על הרי"ף מסכת סוכה דף יא עמוד ב
וכתבו בתוס' דמהא שמעינן שאם יוצא חתן מחופתו אפילו כלתו עמו והולכין לאכול בבית אחר אין מברכין שהשמחה במעונו ולא ברכת חתנים דאין שמחה אלא בחופה ומשמע דאפי' באותה חצר עצמה וכדכתיבנא ובודאי שהשמחה במעונו אומרינן אותה אפילו שלא בחופה [כתובות ח א] דהא מכי רמו שערי באסיאתא אמרי' ליה דליכא חופה **וכיון שכן י"ל דאפילו שלא במקום חופה מברכין ברכת חתנים** דהא ברכה אע"ג דמשום שמחה קא אתיא לא תליא בחופה **והכא הכי קאמרינן דעיקר שמחה ליתא אלא בחופה וכך נוהגים היום לברך ברכת חתנים בכל אחת מבתי החתונה כל זמן שהחתן או הכלה הם שם** אבל מ"מ יש לחוש לדברי רבותינו הצרפתים בעלי התוס':

17. מסכת כלה פרק ראשון
[ברייתא] מנין לברכת חתנים מן התורה שנא' ויברכו את רבקה

18. תוספות מסכת כתובות דף ז עמוד ב
שנאמר ויקח בועז עשרה אנשים - ובמסכת כלה דמייתי קרא דויברכו את רבקה (בראשית כד) איכא למימר דהתם ברכת אירוסין והכא ברכת נישואין ויש ללמוד משם שיש לברך ברכת אירוסין לאשה המתקדשת על ידי שליח שהרי אליעזר שליח היה ונראה דאסמכתא בעלמא היא דעשרה לא מישתמע מהתם ולא איירי פשטיה דקרא בברכת אירוסין.

19. ספר תוספת ברכה

<p>✓ ויברכו את רבקה (כ"ד ס')</p> <p>במס' כתובות (ו' ב'), מניין לברכת חתנים בעשרה שנאמר ויקח בועז עשרה אנשים וגו' (רות ד' ב'). וכתבו התוס' בזה הלשון: ובמס' כלה (פרק א') דמייתי קרא ויברכו את רבקה, נראה דאסמכתא בעלמא היא, דעשרה לא משמעיה מתתם, ולא איירי פשטי' דקרא בברכת אירוסין, עכ"ל, ונראה דכונתם כמה שאמרו דשטא דקרא לא איירי בברכת אירוסין, משום דשם כתיב מפורש ענין הברכה, היי לאלפי רבבה וירש וירשך את שער שונאיה.</p> <p>ואמנם אי משום חא לא אריא, דאפשר לומר, דמשם ולפינן עיקר הדבר שצריך לברך באירוסין, אבל ענין הברכה ונוסחתה אנו מתקנין לפי דוחנו, ולימוד זה מלבן איננו יחידי, כי כמה דברים וענינים, דינים ומנהגים אנו למדין ממנו, כמו שאין מערבין שמחה בשמחה אנו למדים ממה שאמר הוא ליעקב אחר נשואי לאה, מלא שבוע זאת ונתנת לך גם את זאת, פי' ויצא, כ"ס כ"ז (ירושלמי מרס' פ"א ה"ז), ושארין נותנין הצעירה לפני הבכירה (שם), ועיין תוס' קדושין ג"כ א', ד"ח והלכתא), ושנותנין לבתולה לאחר האירוסין ומן י"ב חודש לפינא עצמה בבגדים ותכשיטים (כתובות ג"ז ב') ועיין משי"כ למעלה במאמר הקודם, וע' משי"כ בפ' בלק בפ' מה טבו אהליך יעקב (כ"ד ח').</p>	<p>ודאיתי להצירי כאן על משי"כ באתע"ז סימן ס"ב סעיף ט', שאין לומר שבע ברכות (בסעודת נשואין) על כוס ברכת המזון, אלא מביא כוס אחרת ואומר עלי' שבע ברכות, וחזור ולוקח כוס של ברהמ"ו ואומר עלי' בורא פה"ג, ומקור הדבר מתוס' פסחים ק"ב ב', והטעם בזה, משום שאין עושין סעודת הבילות הבילות (מענין קשור ואגודה, ומלשון הבילי עצום) משום דמיחיו עליו כמשא' (לשון רש"ים בפסחים שם).</p> <p>ומשטחית לשון התוס' אין מבואר, אם מביאין את הכוס השני אחר שברכו ברהמ"ו, או שקודם ברהמ"ו מעמידין שתיהן כאחת, רק מברכין ביחד, כמבואר.</p> <p>אבל כפי המתבאר מתוס' סוטה (ד' א') צריך גם להביאן בפירוד זו אחר זו, ולא שתיהן כאחת, שכן אמרו שם על מה שאין משקין שתי סוטות</p>
--	--

20. רא"ש מסכת כתובות פרק א סימן יב

... ויש שכתבו שצריך לברך ברכת אירוסין קודם קידושין כדאמר (פסחים דף ז ב) כל הברכות כולן מברכין עובר לעשייתן. ויש שכתבו שצריך לעשות אחר האירוסין דילמא הדרא בה האשה והוא לה ברכה לבטלה. ועוד שבכל המצות לפי שמזכירין עשיית המצוה מברכין עליהן עובר לעשייתן אבל כאן אין מברכין אשר קדשנו לקדש האשה וכיון שאין מזכירין עשיית המצוה אין צריך לברך עובר לעשייתן. מאי מברכין. אשר קדשנו במצותיו וצונו על העריות ואסר לנו את הארוסות והתיר לנו את הנשואות על ידי חופה וקידושין ברוך מקדש ישראל וכו' ונהגו האינדא מקדש ישראל על ידי חופה וקידושין. יש מקשין על נוסח ברכה זו למה אין מברכין אשר קדשנו במצותיו וצונו לקדש את האשה ועוד היכן מצינו ברכה כזאת שמברכין על מה שאסר לנו הקב"ה והלא אין אנו מברכין שאסר לנו אבר מן החי והתיר לנו את השחוט ועוד מה ענין להזכיר עריות בכאן. ועוד מה לנו להזכיר חופה בכאן כיון שמברכין ברכת ארוסין בבית האירוסין ובלא חופה. [1] ונ"ל כי ברכה זו אינה ברכה לעשיית המצוה כי פריה ורביה היינו קיום המצוה ואם לקח פלגש וקיים פריה ורביה אינו מחוייב לקדש אשה וכן הנושא זקנה איילונית או עקרה וכן סריס חמה שנשא מברכין ברכת חתנים ואין חיוב מצוה זו שאין בה קיום מצות פריה ורביה והילכך לא נתקנה ברכה במצוה זו. אף בנושא אשה לשם פריה ורביה כיון (שאי) אפשר לקיים מצות פריה ורביה בלא קידושין ולא דמי לשחיטה שאינו מחוייב לשחוט ולאכול ואפ"ה כשהוא שוחט לאכול מברך דהתם אי אפשר לו לאכול בלא שחיטה אבל הכא אפשר לקיים פריה ורביה בלא קידושין וגם התם אפקיה קרא בלשון ציווי דכתיב וזבחת ואכלת אבל הכא כתיב כי יקח איש ועוד דבקדשים אי אפשר בלא שחיטה הילכך מברכין על כל שחיטה. וברכה זו נתקנה לתת שבח להקב"ה אשר קדשנו במצותיו והבדילנו מן העמים וצונו לקדש אשה המותרת לנו ולא אחת מן העריות. והזכירו בו איסור ארוסות והיתר נשואות בחופה וקידושין שלא יטעה אדם לומר שהברכה של קידושין נתקנה להתירה לו לכך הזכירו חופה לומר דדוקא ברכת חופה היא המתרת הכלה. ולהכי נמי הקדימו חופה לקידושין לומר והתיר לנו את הנשואות על ידי חופה שאחר ברכת הקידושין:

21. קידושי הריטב"א מסכת כתובות דף ז עמוד ב

ומ"מ יש לשאול טעם למה אין מברכין ברכת המצות על הקידושין, [2] והרמב"ן ז"ל נתן טעם לדבר, שאין מברכין על מצוה שאין עשייתה גמר מלאכתה (מנחות מ"ב ב') וזה אינה נגמרת אלא בחופה, ואפילו קידש בשעת החופה אין בדין שיהיו מתקנין ברכה לזו ולא לזו דליחזו מילי דרבנן כחוכא וטלולא, והרב החסיד ז"ל היה נותן טעם לדבר כי לפי שהקידושין תלוי ברצון שניהם ודילמא הדר ביה חד מיניהו לא תקנו בו ברכת המצות, ומפני זה נהגו ג"כ ברוב המקומות שלא לברך ברכת האירוסין אלא לאחר הקידושין, ואין טעם זה נכון.

ובירושלמי משמע שצריך לברך על הקדושין ברכת המצות קודם הקדושין דאמרינן התם בפרק הרואה (ה"ג) כל המצות כולן מברך עליהן בשעת עשייתן חוץ מן התקיעה וי"א אף חוץ מקדושין בבעילה, אלמא קידושין דכסף או שטר היו מברכין ברכת המצות קודם הקידושין, ולפי מה שפשט המנהג בישראל נראה שקבלו שאין זה שיטת התלמוד בבלי שלנו, ולא הזכיר שום גאון ברכה זו בשום מקום ומנהגו של ישראל תורה, ובתוספות כתבו בשם רבינו יחיאל ז"ל מפאריש שהיה מנהיג לברך על פי הירושלמי מכיון דלא חזינן בגמ' דילן להדיא דפליג בהא, כי הרבה ברכות אנו מברכין שאין בתלמוד שכבר נתן לנו כלל לברך על המצות, והמנהג מנהג טעות היה לפי שסבורין דקידושי אשה רשות דכי יקח איש אשה רשות, ואינו כן אלא מצוה היא כמו שיש מצוה בפריה ורביה, ומה שאמרו בפרק התכלת (שם) שאין מברכין על מצוה שאין עשייתה גמר מלאכתה, נראה ודאי דלא קשיא עליה דרבינו ז"ל, דאינו אלא כגון עשיית סוכה ועשיית ציצית שאין העשייה עושה כלום בעיקר המצוה עד שילבש טליתו וישב בסוכתו בחג, אבל הקידושין עצמן עושין מעשה גמור להתירה לו ע"י חופה ולאוסרה לכל העולם ומצוה באפי נפשה היא ולמה לא יברך עליה, אלא שמנהג מכריע ואמרינן בירושלמי (יבמות פ"ז ה"ג) כל הלכה שהיא רופפת בידך פוק חזי מאי עמא דבר ונהוג כותייהו.

22. רמב"ם יד החזקה - הלכות אישות פרק ג

(כג) כל המקדש אשה בין על ידי עצמו בין על ידי שליח צריך לברך קודם הקידושין הוא או שלוהו ואחר כך מקדש [3] כדרך שמברכין קודם כל המצות ואם קידש ולא בירך לא יברך אחר הקידושין שזו ברכה לבטלה מה שנעשה כבר נעשה. [השגת הראב"ד - צריך לברך קודם קדושין או הוא או שלוהו ואחר כך מקדש א"א אין אנו אומרינן כן אלא מקדש ואחר כך מברך והטעם מפני שהדבר תלוי בדעת אחרים שאם תמשך האשה ולא תרצה לקבל הרי הברכה לבטלה וזה הטעם לברכת האב שמברך להכניסו בביתו של אברהם אבינו]:

23. תוספות מסכת כתובות דף ז עמוד ב

והוא שבאו פנים חדשות - אור"י דפנים חדשות אין קורא אלא בבני אדם שמרבים בשבילם השמחה יותר ושבח דחשבינן פנים חדשות דאמרינן באגדה מזמור שיר ליום השבת אמר הקב"ה פנים חדשות באו לכאן נאמר שירה התם נמי מרבינן לכבוד השבת בשמחה ובסעודה.

24. שערים מצויינים בהלכה

ברכת אירוסין בבית האירוסין. כתב הרמ"א
דנוהגין דאחר מברך, והטעם שלא
לבייש מי שאינו יכול לברך. וכתוב בשו"ת
נודע ביהודה (סי' א) דהגם שנוהגין דאחר
מברך, מ"מ עיקר הברכה להוציא את החתן,
ולכן אם החתן הוא חרש שאינו יכול לברך
ואינו שומע, אינו יוצא בברכה זו, וא"כ איך
יברך המסדר, אך אפשר שגם הכלה שייכת
בברכת אירוסין, וכשהיא ג"כ חרשת אין כאן
ברכה, עיי"ש

25. שו"ת מגנת יצחק חלק ב סימן מג

עוד בענין ברכת חתנים... (טו) אולם לאידך גיסא מדחזינן בש"ס ופוסקים וש"ע (שם באו"ח סי' קצ"ג) דאסרו בפירוש לילך קודם ברכת זימון, ובברכת חתנים סתמו ולא פרשו שיש איסור בזה לילך קודם ברכת חתנים, מוכח לכאורה דבברכת חתנים ליכא איסור בזה, [1] רק המצוה הוא למי שהוא בגמר סעודה, אבל אין חיוב להמתין עד גמר סעודה, וא"כ עכ"פ לא עדיף מזימון...

26. שו"ת אגרות משה אורח חיים חלק א סימן נו

בדבר אלו שאין יכולין לחכות בסעודת החופה עד אחר שיברכו בהמ"ז ושבע ברכות אם יש עצה שיהיו רשאים ללכת בלא
הז' ברכות מע"כ ידידי הרב הגאון הצדיק מהר"ר שלו' יחזקאל שרגא רבין האלבערשטאם שליט"א הגאב"ד והאדמו"ר מציעשינאוו.

הנה ודאי צדק כתר"ה [2] שחיוב השבע ברכות אחר הסעודה הוא על כל האוכלים מסעודת החופה ואף על אלו שאין רואין את החתן והכלה כמפורש /אה"ע/ בסי' ס"ב סעי' י"א, ונמצא שאין רשאים לצאת קודם שמברכין הז' ברכות או שיברכו בפני עצמן בעשרה הז' ברכות כשאין להם פנאי לחכות עד אחר גמר הסעודה, אבל הא הוא דבר שא"א לכמה אנשים לחכות עד אחר גמר הסעודה שנמשך לפעמים עד אחר חצות הלילה כשתים ושלוש שעות ועד שיבואו לביתם הוא עוד יותר משעה ומוכרחין לקום בהשכמה לצורך פרנסתם, ולברך בעצמן ז' ברכות לא ימצאו מי שיזדקק להם וגם בעלי החופה והחתן והכלה יקפידו וצריך לבקש עצה עבורם. ומה שכתב כתר"ה שהרוצה לילך קודם הז' ברכות לא יקבע סעודתו על הפת, הוא רק כשלא יאכל ממיני הסעודה אלא יטעום משהו, אבל כשיאכל ממיני הסעודה רק שבמקום הפת יאכל פת הבאה בכיסנין, הוא לע"ד כקבע סעודתו שיש לו לברך המוציא ובהמ"ז אף שיאכל מעט ממנו ועיקר השביעה והקביעות ע"ז הוא רק משום הדגים והבשר והמטעמים שאוכלין הרבה בסעודת חתונה, וכמפורש כן במג"א /או"ח/ סי' קס"ח סע"ק י"ג.

קהלות כתובות סימן ה יעקב כו

חדשות לפי שאלנו זהו סעודה ראשונה ומחמת להא דהפנייה חייבו חז"ל ברכה בסעודה זו וצ"ח דה תלוי בחקירה אחרת אם ענין הפנייה הוא מפאת הברכות לפי שזה הפנייה עדיין לא שמת הברכות לפני זה וטעם דעיקר חיובה הוא צעיקרו על הפנייה ומחמתו חייבו חז"ל סעודה זו בברכות, אבל י"ל דענין פניה הוא לפי שטעם דיו נחוסף שמחה יתירה להחתן והכלה ולמסובין והי"ל כשמחת סעודה הראשונה ולפי"ח הדעת נוטה שהיא חיובה דכל המסובין כענין סעודה הראשונה.

ולבאר היה נראה דתלקו זה רבותיו הראשונים י"ל לדעת הרמב"ם י"ל דפנים חדשות נקרא מי שעדיין לא שמת את הברכות בשעת נשואין משמע לפי"ח סיכוד דין פניה הוא מחמת להא דפניה שהוא עדיין לא שמת הברכות ורמיא עליו חיובה דברכה חתנים ומחמתו חייבו חז"ל לברך ז' ברכות בחסובה זו, אבל לדעת הרא"ש י"ל כפי"ח דכתובות והטור, דפניה נקרא זה שעדיין לא חבל בסעודת חתן אע"פ שכבר שמת הברכות בשעת נשואין ולפי"ח משמע יותר כה"ד השני שכתבנו שמחמת הפנים חדשות המשחתה בסעודה נחוסף שמחה להחתן והכלה והמסובין ולכן מצרכין ז' ברכות וא"כ משמע לפי"ח שהוא חיובה על כל המסובין כדון סעודה הראשונה וכנ"ל.

ויש להציר ראי' שדעה כמה פוסקים הוא כה"ד השני שמחמת חידוש השמחה להחתן וכלה והמסובין ענין ז' ברכות ולא מחמת שהפניה לא שמת הברכות שהרי כתבו הפוסקים י"ל דשעה נחשב ג"כ פניה ומצרכין בשעה ז' ברכות דאיתא במדרש שאמר הקב"ה על השבת פנים חדשות באו לבאן ע"י בהרא"ש י"ל פ"ק דכתובות ס"ח י"ג ואטו שבת גברא הוא להתחייב בברכה חתנים ונטי"ב כה"ד השני שענין פניה הוא לפי שמחמתו נתרבה השמחה לכל המסובין

משום לא חל עלה תורה מלאכה תיקון א"כ מהכין לכך ככל הני שהבאתי לעיל דהא מהשבת מלאכה א"כ צריך לה אפילו למדי"ה מלאכה שאל"כ חייב ענה, וכדמוכח מהב"ה דשמואל שרי במפס מורסא וידת נחש אע"פ דמהייב במלאכה שאל"כ וכמשי"כ בהרמ"ם י"ל, אלא דכל זה אינו רק למדי"ה דבר שאינו מהכין מותר אבל למדי"ה דבר שא"כ אסור שפיר מהשבת מלאכה גם בגוונא שאינו מלאכה תיקון אלא סתם אנשים וכדמוכחא סוגיא דסוכה וכנ"ל ומשי"כ לרב לשיטתו דאיבר דבר שא"כ אסור גם במפס מורסא וידת נחש הי"ל מלאכה אע"פ שאין זה מלאכה תיקון אלא שאר אינשי ומשי"כ רב לשיטתו קאמר בשבת ק"ז עממא דברי מפס מורסא וידת נחש רק מדון מלאכה שא"כ לגופה אבל לפי מאי דקו"ל כר"ש דדבר שאין מהכין דברי שפיר אפשר למשטר מפס מורסא וידת נחש שלא חיק אפילו אי חייבים על מלאכה שאל"כ מטעם כנ"ל דכשאין צו צורך אינו מלאכה ורב דאמר עממא דברי מפס מורסא וידת נחש מפס מלאכה שאל"כ לשיטתו חז"ל דסבר דבש"כ כר"י דאסור, וכמשי"כ הגר"ה י"ל ש"ס דרבי וכנ"ל.

סימן ו

בענין פנים חדשות לגבי ברכת חתנים

כתובות דף ח' רב אבי איקלט לבי ר"כ יומא קמא צריך כולהו מכאן ואיך אי איכא פנים חדשות מצד כולהו ואי לא אפויי שמחה בעלמא הוא וכו', ויש לחקור בדין זה דבאיכא פנים חדשות מצרכין ז' ברכות כל שבעה, אם זה חיובה על כל המסובין או שזה מפאת חיובה של הפנים

[ומה"ט כתב הרא"ש י"ל דבעי פניה כזה שנשצולו מרבים יותר בשמחה] ולפי"ח שפיר איכא האי עממא בשבת לפי שטי"ח השבת נחוסף שמחה. ויש לעיין אם צא פניה קטן שמחמתו מרבים בשמחה אם הוא גדון כפניה לחייב צ"ח ברכות, וגראה דלפס דהראשון שענין הפניה הוא משים שלא שמת הברכות אם כן י"ל דהא ליחא בפניה קטן, שהקטן אינו צר חיובה במנוחה, אבל אי ענין פניה הוא לפי שטי"ח נתרבה השמחה אלל המסובין והחתן וכלה י"ל דזהו שייך נמי בפניה קטן היבא שמחמתו נתרבה השמחה ולדינא ל"ע.